

PRESTOP Z ZAZNAMOVANE POTI V BREZPOTJE

# NAŠEGA FRENCETA POTI

## LJUBO MEDEN

Že na začetku vam lahko povem, da je naš France dober gornik. Ravno prav izkušen, toliko korajžen, da hodi tudi sam, pa preudaren - za vsako pot. Dosledno se je navadil, da doma opiše nameravano turo in se tega tudi drži. V začetku je pridno ubiral markirane steze, pozneje pa obiskoval tudi odmaknjene vrhove.

Čeprav je razmeroma pozno začel hoditi po gorah (morda pa prav zato), ga je vedno vlekló tudi na brezpotja. Dolgo se ni mogel odločiti; je imel precej treme pred območji brez markacij. Čeprav tega še sam ni vedel, se je precej podcenjeval. Se je pa pozneje pokazalo, da je tako dobil nekaj prednosti, ker bi drugače marsikje obcagal.

## ODLOČITEV PRI ANGELI

Na nižjih, dobro znanih hribih si je rad privoščil varianta poti, navadno malo težjo od prave, zato pa toliko bolj svojo. Res, precej je imel svojih smeri v pohlevnih hribih in je bil ponosen nanje. Vendar o tem ni rad govoril; le dobrim prijateljem je včasih potožil, da bi rad prišel tudi na tak vrh, kjer ni tistih rdeče-belih znamenj, ki jim je navadno tako ubogljivo sledil. Tudi je včasih naključnemu sopotniku zaupal svoje želje, saj si je mislil, da se tako verjetno ne bosta več srečala in ni pomembno, če se morda smeje njegovemu strahu. Od takega je tudi navadno dobil kup pojasnil, kako naj po brezpotjih hodi; saj ga je poslušal, morda še preveč pazljivo, ko je ugotovil, da tip pač pozna zadevo iz pripovedovanja, prakse ima pa malo manj. Toliko je pa tudi France že poznal stvari, saj je znal prenekateri odstavek marsikaterega vodnika na pamet. Ob zemljevidih so bile te knjižice med njegovim najljubšim čtivom.

Seveda je tudi s prijatelji odhajal na pohode in ture, od povesod pa je ogledoval brezpotne vrhove in ocenjeval, kateri bi bil najzanj kot začetnika najprimernejši. Tistega poletja (pravzaprav poletja še čisto ni bilo) se je odločil za nekajdnevno turo po Julijcih - se ve, z obiskom Triglava. Čeprav se mu je zdel prehrupen, je le rad zavil v bližino in čezenj. Je pa raje hodil toliko zgodaj ali pozno v letu, da se je ognil glavni gneči, in spal je raje kje proč od glavnih koč okoli njega. Še danes se lahko pohvali, da ga na Doliču še niso nočili, pa tudi na Kredarici ali Planiki je delal gnečo le, kadar je bil z družbo. Pozneje pa je tako tovoril s seboj spalno vrečo in se je lahko zavlekel v kot, kjer se mu je le zahotelo. Rad pa se je ustavil pri

Angelci in Tilki, ki sta v Vodnikovi takrat še pasli planinski rod. Tu se mu je tudi utrnila prava misel, ki sta jo ženski pomagali raznetiti v odločitev: »Obiskal bom Debeli vrh! Tja gor bom menda že prišel, ko ni videti tako hud in - saj stoji sredi dobro prehodnega sveta.«

Tudi neki starejši planinec, ki je od tiste strani prišel do Vodnikove, mu je hrabilno svetoval, naj le gre, ker da so poti lepo markirane, gor se bo pa že znašel, saj ni tako težko. Si je mislil France: »Naj bo, v imenu božjem, grem, nekje moram začeti, ko pa me tako vleče tja gor!«

## POT NA DEBELI VRH

Takoj ko je tistikrat prišel domov, je zbral vse razpoložljive vire in opise pristopov. Povsod je pisalo o sicer lahkem potu, le tik pod vrhom je strašila sitna zarezca. Tudi sam jo je že opazoval tako od daleč. Toda imel je srečo in je iz pravih ust slišal o pravi poti. Srečal je namreč znanega gornika - v veliko čast mu je bilo, da se lahko pogovarja z njim -, pa mu je priznal svojo veliko željo. Lepo ga je ta pogledal, ga potolažil in mu opisal vso pot: da se ne da zlahka priti gor, da so menda nekaj tudi markirali, pa da že nekaj časa ni hodil tam okoli in da se lahko zmenita in gresta skupaj. Se je dobro zdelo Francetu, kar božale so ga te besede, bilo pa mu je na

## Plezalski športni dosežki leta 1991

Poročali smo že, da so letošnjega 19. februarja slovenski alpinisti razglasili svoje najboljše športnike in dosežke v lanskem letu.

Potem ko je proglašil za najboljšega športnega plezalca **Tadeja Slabeta** in zanj najboljšo plezalco **Mirando Ortar**, je **Brane Žorž** povedal, da sta bila za najboljša lankoletna dosežka v slovenskem prostem plezanju ocenjena prvenstvena smer Tadeja Slabeta »Smer za staro kolo« v Mišji peči in 19. mesto Mirande Ortar na tekmi za svetovni pokal.

**Franci Savenc** je povedal, da so letos prvič ocenjevali lankoletne dosežke v alpinističnem smučanju, v tej razvrstitvi pa so se na prva tri mesta uvrstili **Davo Karničar**, **Borut Črnivec** in **Andrej Terčelj**. Najboljši (in najpogumnejši) lankoletni turni smuki so bili Karničarjevo smučanje po severovzhodni steni Eigerja, smučanje po steni Lenzspitze Črnivca in Terčelja ter Karničarjevo smučanje po severni steni Dolgega hrbta.

moč sitno in je kar nekaj mencial o času in poteh in še sam ni prav vedel, o čem.

Zelo bi ga namreč mikalo iti kamorkoli v taki družbi, za prvo turo malce izven zaznamovanih poti pa je hotel biti sam. Zdelo se mu je, da bi prisotnost še koga zraven pokvarila ves čar poti, doživetja in samopotrditve.

V njegovo čast bodi povedano, da je tisto oviro zmagal, pa tudi vse druge na tisti lepi poti in je zadovoljen užival nekoliko meglen razgled s temena Debelega vrha. Bil je srečen. Ne samo zaradi uspeha; srečen je bil, da se je odločil za to pot - in sploh se mu ni zdela huda. Še sestopa se ni več bal. Z začudenjem je ugotovil, da je debela vpisna knjiga na vrhu še iz davnih petdesetih let. Le po nekaj vpisov na leto je bilo v njej in s precej ponosa je dodal tudi svojega. Sprehajal se je po prostranem vrhu, ogledoval Fužinske planine, okoliške vrhove, dole in dolce in zlasti greben, ki pada proti Hribaricam. Tega si je v svojem navdušenju namenil za naslednjič, ko bo šel na Debeli vrh. Na uho pa vam povem, da ima ta dolg še neporavnan. Mu je začelo zmanjkovati časa za ponavljanje, ko pa je še toliko drugih vrhov, ki jih še ni spravil podse.

Na poti proti domu mu je oko ujelo lepe špice, ki se iz doline Vrat pno tja proti Martuljku. Ohrabren zaradi uspeha na Debelem vrhu se je odločil obiskati vsaj nekatere od njih.

Frence ne bi bil Frence, če se ne bi spet psihično in fizično lepo pripravil na te poti. Seveda ne takoj; je tisto poletje hodil tam okoli kot mačka okoli vrele kaše. Zlezel je na vse

zaznamovane vrhove v okolici, se ogledoval in študiral. Od znanke Marije je izvedel, da je pristop na razgledno glavo Slemena nad Mojstrano čisto lahek, pa si je rekel: »Poskusim tu, le malo durgače« - in se je odločil za vzpon na Kukovo špico. Je namreč bral, da bi morda laže prišel na Dovški križ, pa je vedel, da je tam bivak, torej hodijo ljudje pogosteje tam okoli. To mu ni bilo pogodu. Še vedno se je namreč hotel preizkusiti sam.

## PREIZKUS DRUGE STOPNJE

Za to turo se je pripravil zelo velikopotezno. Kupil si je spalno vrečo, ne čisto navadno, pa tudi ne prav fino, tako za njegov žep in pričakovano ugodje. Nabavil je tudi majhen kühnljik in še nekaj »drobnarij«, seveda čutaro in skodelico; saj je gotovo še kje v tistih grapah kakšna zaplata snega, morda tudi kaj vodice, ko Peričnik priteka od tam, ta pa je dosti vodnat vse leto! Poletje se je že nagnilo na jesen, bukev se je že odevala v zlato, vse vremenske napovedi so obetale več dni lepega, stabilnega vremena, ko se je končno odpravil.

Odpeljal se je do Mojstrane in ulovil tudi avtobus v Vrata. Prosil je šoferja, da bi mu ustavil pri Peričniku, pa je zvedel, da ima tam tako in tako postanek. Hotel je namreč priti po Črlovcu na Gulce. Zbasal se je kot zadnji kar z nahrbtnikom na prepolno vozilo in mirno potrpel tistih nekaj minut vožnje. Sicer so bili sopotniki radovedni, zakaj se pelje le do slapa, pa jim je čisto brez slabe vesti pojasnil, da bi se rad ugodil, preden

TV novinarka **Marjeta Keršič-Svetel**, ki je bila uradna napovedovalka programa, je sporočila najpomembnejše alpinistične vzpone na Slovenskem v lanskem letu. Na prvem mestu tega seznama je prvenstveni vzpon prek severne stene Šit, ki sta ga opravila **Jeglič** in **Karo** ter smer imenovala Cubi, na drugem mestu je prav tako prvenstveni vzpon **Kajzelja** in **Počkarja** v severni steni Prišne glave, na tretjem mestu pa sta zimski prvenstveni vzpon **Kneza** in tovarišev po grapi med Štajersko Rinko in Križem ter prva prosta ponovitev Obraza v Planji, ki jo je opravil Počkar.

V drugih predelih Alp, predvsem Centralnih, so imeli največji odmev vzponi **Slavka Svetičiča**, in sicer prvenstveni vzpon v Grandes Jorasses, prva slovenska ponovitev v Sans Nomu in prva šola v Les Droites. V južnoameriških Andih so bili izbrani prvenstveni vzpon v Fortalezi **Lukiča** in **Praprotnika**, Alpos v Illampuju, ki je prvenstveni vzpon **Debelaka** in **Žerovnika**, ter **Kozjekova** Slovenska smer v severni steni Huascarana Sur. V Himalaji je najbolj odmeval vzpon **Prezlja** in **Štremfija** na Južno Kangčendzengo, ki so ga kot najboljšega proglasili tudi v svetov-

nem merilu, na naslednjih dveh mestih v tej slovenski razvrstitvi pa sta Svetičičev šolo vzpon prek zahodne stene Anapurne ter nedokončan vzpon **Furlana** in **Počkarja** v vzhodni steni vzhodnega vrha Kumbakarne.

Anketiranci so za najboljšega lanskoletnega slovenskega alpinista izbrali Slavka Svetičiča, na naslednji mesti pa sta se uvrstila Marko Prezlj in Andrej Štremfelj. Kot je posebej povedal **Tone Škarja**, rezultati alpinistk lani niso bili na takšni ravni, da bi lahko razglasili posebno pomembne ženske alpinistične dosežke.

Planinska zveza Slovenija se je ob tej priložnosti posebej zahvalila nekaterim mecenom, ki so bistveno prispevali k slovenskim alpinističnim uspehom. Posebej se je zahvalila športni trgovini Adventura iz Trsta za sponzoriranje slovenskega športnega plezanja ter diplomatskim in gospodarskim predstavnikom, ki so pomagali našim himalajskim odpravam pri dovoljenjih in organizaciji v Indiji in na Kitajskem. To so bili **Zvone Dragan** in **dr. Ernest Petrič** iz slovenskega zunanjega ministrstva, **Dušan Stefančič** iz podjetja Intertrade in **Vladimir Gasparič** iz Smelta.

pride do vznožja Triglava. Saj so bili v glavnem nedeljski planinci, ki so rinili le na Triglav. Take je pa France hitro spoznal in jih ni nič preveč obrajtal.

Hitro je zapustil avtobus in krepko zakorakal po cesti naprej. Sredi klanca se mu je sicer skoraj milo storilo, ko je moral toľči trdo cesto, pa se je tolažil, da bo zgoraj bolje.

In je bilo res. Više je prihajal, lepše mu je šlo, tudi noge so ga ubogale in pljuča so zajemala svež zrak kot dobro utečen stroj. Dobro se je počutil. Glede orientacije ni imel težav, se je predobro pripravil na vzpon. Le steza se je vlekla in muhe so bile sitne; cel oblak mu jih je krožilo okoli glave. Te ga tudi sicer mučijo, zaradi njih celo ostane doma, če je vreme bolj soparno.

Pa se je le lepo dvigal po tisti potki. Malo se je sicer bal, da bi se srečala s kakim lovcem; ni prav vedel, kako bi ga pogledal na svoji poti. Je namreč nekoč videl na televiziji, kako so se nekje v hribih lovski čuvaji jezili nad planinci, češ da jim plašijo divjad, pa jim ni nič kaj zaupal. Saj se je že srečal takole z lovci, res na markiranih poteh, in zmeraj so se lepo pogovorili. Tu pa le ni bil prepričan, da ima pravico hoditi po lovski poti. Toda če v vodniku tako piše, potem bo že prav, se je tolažil.

No, srečal ni nikogar in tudi lepo se je znašel na vseh stezah, odcepih in križiščih, ki jih popis navaja.

## DOŽIVETJE KUKOVE ŠPICE

Potem pa na celo! Kar krepko je zajel sapo in stopil v strmino. Kmalu je ugotovil, da pot sploh ni težka in da jo zlahka obvlada. Počasi se je vzpenjal proti Gulcam, se ogledoval in občudoval nove poglede na znane in manj znane vrhove. Z veseljem je tik pod sedlom pozdravil precejšnje zaplato snega. Takoj je spustil nahrbtnik z ramen in izvlekel kuharske potrebščine. Med kuho se je ogledoval okoli in malo višje v snegu opazil živalsko okostje. Kasneje je naprej v skalah odkril še eno; bili sta ovci, ki sta kdovezakaj poginili in so ju nevihte in plazovi spravili do sem. Nekoliko mu je bilo nelagodno, ker je sneg za kuho nagrebel v bližini, zato pa je po drugega za pijačo šel čisto na drugi konec snežišča.

Pot naprej mu je bila hkrati ogled poti za nazaj, saj se je na razglednem grebenu venomer obračal okoli in se razgledoval; imel je pač kaj videti. Zlasti je opazoval sosedo Škrnatarico, kjer se je v vstopni grapi svetil led, zanj pa ni imel s seboj dovolj opreme. Zato si jo je prihranil »za drugič«.

Prihod na vrh Kukove špice je doživel močnejše kot prvi vzpon na Triglav. Saj je sem prišel z lastnim znanjem in močmi, tistikrat na Triglav

pa je šel z družbo - in še vodnika so imeli. Uresničil je tako eno od svojih velikih želja in v tem trenutku bi velikodušno dopustil, da bi ga tudi kdo spremljal. Pa je bil sam. A tudi sam je znal proslaviti svoj vzpon.

Nekaj veselja mu je sicer vzela vpisna knjiga, v kateri je nekdo sporočal, da je potreboval za isto pot kar več kot pol časa manj kot France, pa tudi France se ni obiral in je bil s svojim doseženim časom zadovoljen. Seve, ni se šel dirkača, nikoli ne, tudi alpinist ni, da bi treniral za višje cilje. Pa se je lepo potolažil in se zagledal v vsoto lepoto okoli sebe. Na večini vrhov v bližini je opazoval postavice, le tu je bil sam. Bilo mu je prijetno, saj je lahko sam s seboj po mili volji premišljeval in filozofiral. Nikamor se mu ni mudilo, pa mu je vendar ob ogledovanju in premišljanju čas kar prehitro potekal.

## SVET STEN IN PREPADOV

»Tu je mir, še kavk ni, le veter šumi v robah, toplo sonce razliva svoje žarke čez ta božji svet; to je ta svet skal in robov, pred katerim sem toliko časa imel kar preveč strahu. Zdi se mi, da tisti Triglav tam čez dolino ne bo nič več tak kot doslej, kajti izkusil sem čar mirnih vrhov, čeprav teže dostopnih, pa toliko lepših. In samotnih. Res, tu se vsaka napaka veliko dražje plača kot na markiranih poteh, zato pa hodiš bolj previdno; se moraš pač zavedati, da ti ne more nihče pomagati. Je pa zato doživetje bolj polno, pristnejše, okus uspeha pa globlji.«

Tako je premišljal France na svojem prvem težjem vrhu, se v mislih družil s fanti v davnih letih, ki so odkrivali ta čudoviti svet sten in prepadov, globokih senc in ožarjenih pečin, vrhov in krnic, svet, ki ga tako lepo opisuje starosta planincev **Miha Potočnik** v svoji knjigi o gorah. Ni se enačil z njimi, drugoval jim je le v mislih, ko so poplezovali po bližnji Široki peči, odkrivali skrivnosti Amfiteatra in se pasli po borovnicah in brusnicah pod skalnimi vrhovi. Zdramil se je France in vstal. Misel na borovnice ga je spomnila, da mora pravzaprav še za dne nekam, kjer bo lahko v miru prenočil. Na svoj prvi visokogorski bivak. Saj je že bil ponoči zunaj, v tujem okolju gorske noči pa na prostem še ni spal. Ni si še dal izkusiti priložnosti, kako je s tem, pa je hotel zvedeti.

Počasi je pospravil stvari in se z nekakšno žalostjo še enkrat ozrl okoli sebe, se poslovil od prijaznega vrha kot od dobrega tovariša in se strmo spustil na Gulce. Do lovske steze ni imel težav, potem pa je premišljeval, kako čez grapo, ki so jo poletne nevihte izgledale v pravo sotesko. Moral si je pomagati s cepinom, vsekal je stopnice kot v led in lepo prišel čez prag na stezo. Namenil se je namreč na Sleme in

od tu naj bi tja vodila lovska pot. Zato je bil kar vesel, da mu je ni treba iskati in jo je zlagoma ubral po njej. Res je sprva vodila navzgor, kmalu pa se je zravnila in celo spustila ter ovinkarila okoli nešteti grebenecv in grap. Ni se posebno vznemirjal, kajti predvsem dol ni vodila nikjer in vseskozi je bila kar dobro vidna. Le tu pa tam je bila prerasla z rušjem, drugače pa je lahko hodil po njej kot po promenadi.

## PRVI BIVAK

Bližal se je večer, pot pa se je vlekla in vlekla. Malce v strahu, da ne bi kam preveč zašel, je France preiščeval, kaj naj stori. Vedel je, da dol ne more, saj so tik nad dolino najvišji skoki; navzgor bi sicer šlo, je pa strmo in poraslo z ruševjem. Ostane mu torej le ta steza, ki je sicer počasi zmanjkuje, a le mora nekam pripeljati.

In jo je uganil: »Seve, v tej smeri mora biti Vrtaška planina, tista, ki je na sliki **Jake Čopa**. Romantična mlaka, nekaj živine, pastirček, v ozadju pa skalni vrhovi. Z malo sreče jo bom kmalu dosegel. Morda še pasejo in bom lahko prenočil v planšariji. Sicer bo tako šel moj bivak po zlu - pa vendar. Tudi večer s pastirjem visoko v hribih bo lahko zanimivo doživetje.«

In se je z novo močjo pognal na utrujene noge. Res je kmalu dosegel ograjo, kjer je sicer steze popolnoma zmanjkalo, vendar je že slišal mukanje živine in si je oddahnil. Nekaj je še motovilil po planini, preden je našel tisto jaso, na kateri stoji pastirska koča. - Pa je bila zaklenjena. Nekaj časa je čakal, če bi se kdo od kje prikazal, in si med tem skuhal večerjo. Ker pa še v večer ni bilo nikogar, si je začel iskati prostor za bivak. Našel je kotlinico med dvema smrekama, jo očistil in pregledal, če ni morda v bližini mravljišča ali česa drugega, kar bi ga lahko ponoči motilo. Z malce slabe vesti je narezal smrečja, pri tem pa pazil, da ni napravil posebne škode. Postlal si je kotanje, za zgnavje si je dal nahrbtnik, vse skupaj pokril s pelerino in razvil spalno vrečo. Za pokušino je malo legel in kar samo mu je šlo na smeh, ko je ugotavljal, da mu je čisto udobno in se počivališče lepo prilega trudnim udom.

Do mraka je postopal po planini in si ogledal tudi začetek poti za naslednji dan.

Ko se je spravil k počitku, pa ga je zavohala živina in se radovedno tiščala okoli njega. Očitno je pričakovala soli ali drugih priboljškov. France jih ni podil: »Bom imel pač družbo za čez noč,« si je mislil, pa so živinčeta kmalu odšla po svoje, ko jim ni nič postregel. Le sopenje je izdajalo, da se tudi spravljajo spat.

Na planini je zavladal mir. Tudi France se je stegnil, zapel spalno vrečo in poskušal zaspati. Tišina, vznemirjenje ob prvem bivaku, prisot-

nost živine in bogata doživetja tistega dne pa so se mu premetavali po mislih.

Podoživljal je dan, vzpon na ta odlični vrh, svoj uspeh, pot, počitek - in v teh mislih zadremal.

## DOŽIVLJANJE PRABITNOSTI

Čez nekaj ur se je zbudil in ugotovil, da je zvečer mehka postelja postala sila trda, pa da ga v vreči že kuha. Odpel je zadrgo in slekel nekaj vrhnje obleke. Prelegel je na bok in kmalu spet zaspal.

Zbudilo ga je hladno jutro. Sonce je že oblivalo Triglav, na katerega mu je prav z ležišča padal pogled. Kar zadovoljen je ležal na toplem in opazoval vrhove, ki so se ostro odražali od temno modrega neba. Dan je hitro rasel. Zelo počasi se je spravil pokonci, pospravil stvari, si skuhal čaj, nekaj malega pojedel, potem pa zavil navkreber proti Slemenu. Cel trop gamsov se je utrgal iz zavetja rušja in jo popihal dol pod plazi pod Kukovo špico. Pa se ni dosti ogledoval za njimi. Bil je še vesel, da ga ni sinoči zaneslo sem gor, kajti tu ne bi imel tako odličnega prostora za bivak kot na planini. Kar oddahnil si je, ko je prišel tako visoko, da više ni več mogel. Vrgel je nahrbtnik z ramen, izvelkel malico in sedel.

Le misel na jagodičje ob poti ga je spravila na noge, ki ga kar niso hotele ubogati. Zavil je spet malo s poti in se že sladkal z borovnicami in brusnicami, potem pa se spustil po strmi stezi v dolino. Ves hvaležen je stopil še na dovško pokopališče in se z nekaj vejicami rušja, ki ga je prinesel s Slemena, poklonil spominu gospoda Aljaža in žrtev gora, ki tu počivajo - tistih gora, ki so jih imeli tako radi, kot jih ima rad naš France.

## Manjši ledeniki

Jeseni leta 1990 je bilo 111. leto, odkar od leta 1880 vsako leto zbirajo podatke o spremembah ledenikov v Švicarskih Alpah. Predlanskim so ugotovili, da se je spremenilo 110 ledenikov, od katerih se jih je 14 povečalo, 91 pa zmanjšalo, medtem ko je le pet ostalo nespremenjenih od prejšnjega leta.

V vseh primerih so se ledeniki spremenili predlanskim bolj kot kdajkoli v zadnjih 15 letih, v enem od primerov pa so zabeležili največje zmanjšanje v zadnjih 29 letih. V južnejših in vzhodnejših območjih so se ledeniki tako zmanjšali kot v ekstremnem letu 1947, v severnih in zahodnih predelih pa je bilo zmanjšanje pol tolikšno. Zgodnji začetek taljenja snega in dolgo obdobje toplega vremena sredi poletja je povsod vplivalo na močno topljenje ledenikov. Ledeniki so se zato v Švici zelo stajšali, povprečno za meter do dva.